

PHỤC DỰNG HỘI PHÙ GIÓNG

• HOÀNG LÊ
Ảnh: BÙI TUẤN

Hon 60 năm gián đoạn, rất ít người dân còn nhớ rằng, để khai mở hội Gióng, phải tiến hành một nghi thức quan trọng từ hôm trước (mùng tám tháng tư âm lịch). Đó là "lễ trình" Đức Phù Đổng Thiên Vương của hội Phù Gióng được rước từ đình làng Lê Chi Nam (xã Lê Chi) lên đền Thượng ở xã Phù Đổng (Gia Lâm, Hà Nội).

Tuy hội Phù Gióng bị gián đoạn từ lâu, nhưng hàng năm, trước ngày hội Gióng, dân làng Lê Chi vẫn giữ lệ cử một vài cụ cao tuổi sang đền Phù Đổng thắp hương khấn cáo. Khi hỏi về đám rước ở đình Lê Chi Nam, thì đến cả những bậc cao niên cũng trả lời: "không biết hội xưa như thế nào". Nhờ nỗ lực của các nhà nghiên cứu, chính quyền và nhân dân địa phương, lễ hội dân gian độc đáo này vừa được phục dựng nhằm đúng ngày lệ năm nay.

Trong tâm thức dân gian, hội Phù Gióng nhằm tưởng nhớ Tướng quân họ Trâu (còn gọi là Châu), chức Đô Thống, có công trợ giúp Thánh Gióng đại phá giặc Ân. Theo bản dịch thần tích thân sắc về Thành hoàng của thôn Nam, xã Lê Chi, có ghi: Tướng quân Trâu Đô Thống có tên húy là Uyên. Ngoài ra, cũng có ý kiến cho rằng ông còn có tên là Bùi Duy Trí. Tướng quân Trâu Đô Thống người làng Phù Ninh (nay là Phù Dục thuộc xã Phù Đổng). Sau khi đánh tan quân giặc, Thánh Gióng bay về trời, còn Đô Thống thu quân hạ trại tại Lê Chi Nam để tiêu diệt nốt bọn nổi loạn, rồi ông lâm bệnh và mất ở đó. Dân làng suy tôn ông là Thành hoàng, lập nghề ở ven dòng Thiên Đức (sông Đường) để hàng năm nhang khói cùng tổ chức lễ hội tri ân.

Hội Lệ Chi Nam được coi như một "hội trận" nhỏ, diễn ra ở sân đình làng. Điểm đặc sắc ở đây là màn diễn xướng tái hiện cảnh Đò Thống đánh giặc. Có hai toán trống đình là thanh niên trong làng được lựa chọn kỹ lưỡng, mỗi toán từ 10 đến 15 người, đứng đầu có một chủ tướng, xếp thành hàng dọc hai bên cửa đình làm lễ. Tất cả các trống đình đều minh trần, bên tả khố đỏ, thắt bao vàng (tượng trưng cho quân nhà Thánh), bên hữu khố xanh, thắt đai trắng (tượng trưng cho quân giặc). Sau lễ Tạ Thánh, hai đội bắt đầu reo hò, dùng gậy tre diễn trò giao chiến. Tiếng hét xung trận của quân ta lẫn trong tiếng hò reo cổ vũ của dân làng, cùng chiêng trống nổi lên khiến quân giặc khiếp vía, không khí nào động một vùng quê.

Khi màn "hội trận" ở đình làng kết thúc, cũng là lúc đoàn rước khởi hành, dọc theo con đê tiến dần ra phía bờ sông Thiên Đức. Đến bến sông, đội rước cùng đại diện dân làng xuống thuyền sang đến Thượng làm lễ trình, báo tin thắng trận lên Đức Thánh Gióng. Và, hội Gióng được tổ chức tung bùng vào ngày hôm sau như khúc khải hoàn mừng chiến công oanh liệt. Cũng vì thế mà nếu lễ bên Lệ Chi Nam chưa sang thì hội Phù Đổng cũng chưa thể cử hành.

Lần đầu được phục dựng, theo PGS.TS Bùi Quang Thanh (Viện Văn hóa, nghệ thuật Việt Nam) sẽ còn một số điểm cần phải điều chỉnh, nhưng người dân đã thật sự hòa mình và hết mình với một sinh hoạt văn hóa truyền thống. Dần dần lễ hội sẽ được chuyển giao hoàn toàn cho người dân địa phương bảo tồn và phát huy.

